

Stručni rad

FORMIRANJE KRITERIJA USPJEŠNOSTI LITERARNOG SASTAVA (ESEJA)

Špela Stele

Osnovna šola Oskarja Kovačiča Ljubljana

Sažetak

U ovom radu opisana su teorijska polazišta formativnog praćenja, formiranje svrhe učenja i kriterija uspješnosti u praksi.

Ključne riječi: formativno praćenje, kriteriji uspješnosti, svrha učenja.

1. Uvod

Formativno praćenje je drugačiji pristup nastavi koji se posljednjih godina pokazao prilično uspješnim i sve se više provodi u praksi. Iskustva nastavnika koji koriste formativno praćenje pokazuje da učenici na početku nisu zadovoljni svojim dostignućima što ih motivira željom za uspjehom i poboljšanjem.

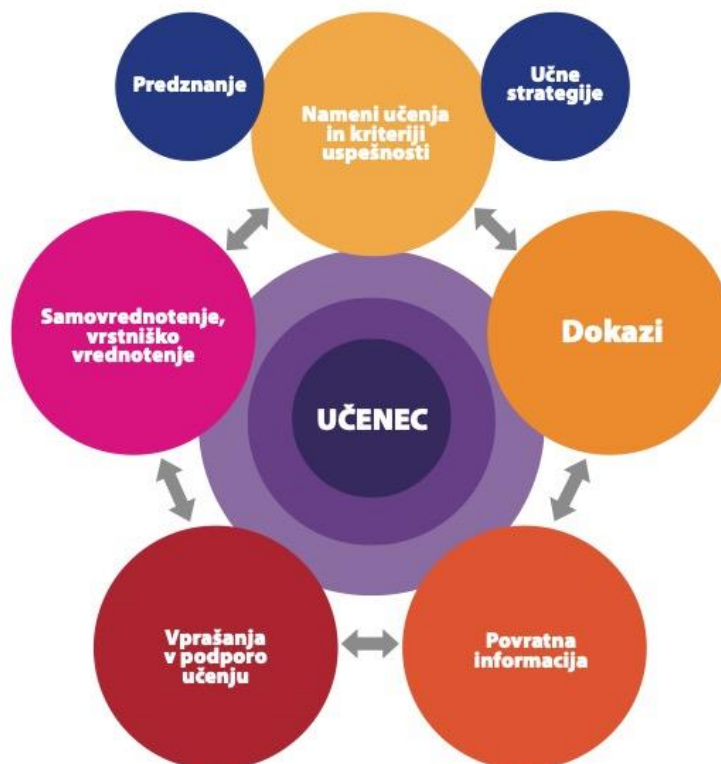
Dobro strukturiranim formativnim praćenjem možemo postupno i učinkovito pomoći učenicima da postignu svoje ciljeve. Svrha formativnog praćenja je pružiti (trenutne) povratne informacije učenicima o njihovom znanju.

Učenici dobivaju odgovore na slijedeća pitanja:

- Što sam postigao u odnosu na svrhu učenja i standarde znanja odnosno očekivana postignuća/rezultate?
- Kako napredujem?
- U čemu uspijevam a u čemu sam manje uspješan? Koje su moje prednosti i što bih trebao razvijati i poboljšati?
- Gdje imam rezerve?

Prema povratnim informacijama učitelj se pita:

- Kako napreduje proces učenja?
- Kako moje podučavanje tome doprinosi?
- Kako mogu promijeniti svoju nastavu, prilagoditi je kako bi još više podržao učenike u procesu učenja i poboljšanja znanja? [2]

Slika 1: Peterostupni model formativnog praćenja i vrednovanja znanja i učenja implementiran je u projekte Državnog zavoda za školstvo Republike Slovenije.

2. Elementi formativnog praćenja

2.1.1. Prvi element formativnog praćenja: utvrđivanje predznanja

Utvrđivanje predznanja korisno je i za nastavnika i za učenika. Učenik si postavlja slijedeća pitanja: što već znam o ovom gradivu, koje su moje ideje, koje pojmove već znam. Učitelj to može provjeriti raznim alatima kao što su otvorena pitanja, anketa, online kviz Mentimeter, Padlet, Google Forms.

2.1.2. Drugi element formativnog praćenja: svrha učenja i razvoja kriterija uspješnosti

Svrhu učenja shvaćamo kao ciljeve iz nastavnog plana i programa koje oblikujemo tako da budu razumljivi učenicima. Zapisujemo ih na početku nastavne jedinice/skupa, koristeći glagole u prvom licu jednine. Uz pomoć zapisa o namjerama učenja, učenik već na početku nastavne jedinice zna što mora postići, zašto je to važno i kako će to moći koristiti i u drugim predmetima.

Kriteriji uspješnosti proizlaze iz zajedničkih i osobnih ciljeva učenja. Kriteriji uspješnosti s povratnom informacijom bit su formativnog praćenja (povratna informacija učeniku o učenju i znanju te nastavniku o nastavi); osmišljavaju ih učitelj i/ili učenici.

Alati: analitički opisni kriteriji (rubrike), tablice, preglednice (kontrolne liste), semafor i drugo. [1]

2.1.3. Treći element formativnog praćenja: planiranje strategija učenja

U ovom koraku učenik si postavlja pitanje kako će postići zadane ciljeve, koje će strategije učenja koristiti i tko mu može pomoći u učenju (učitelj, kolege iz razreda). Također je važno da učenik napravi plan koliko je vremena potrebno za postizanje ovih ciljeva i da provjeri ima li za to odgovarajuću literaturu (bilješke, udžbenike, internetske resurse). Ovdje se radi o razvoju kompetencije učenja za učenje.

2.1.4. Četvrti element formativnog praćenja: prikupljanje dokaza

Učenik si postavlja pitanje: kako ću dokazati da sam postigao cilj? (npr. ispunjavat ću zadatke na radnom listiću, pisati domaću zadaću, izraditi proizvod, sudjelovati u raspravi, na forumu u online učionici ili u eList booku, odgovarati na sva pitanja u pismenim testovima, pisati esej itd.) Učenik može pisati dnevnik učenja i o njemu izvještavati, može koristiti tehniku posljednje minute – zapisuje korisne, smislene, malo vjerojatne nalaze tijekom čitanja seta i na kraju može koristiti tehniku dizanja palčeva – ako zna podiže palac, ako ne zna spušta ga itd. Zatim uspoređuje svoje znanje ili proizvod s kriterijima izvedbe na obrascu za testiranje i evaluaciju znanja ili proizvoda. [1]

2.1.5. Peti element formativnog praćenja: (samo)evaluacija

U ovoj fazi učenik identificira i ocjenjuje što je naučio i koliko je bio učinkovit u učenju. Dobiva povratnu informaciju od učitelja ili kolege iz razreda o tome što treba naučiti (bolje) i može pratiti svoj napredak.

2.2. Primjeri formiranja kriterija uspješnosti na satu slovenskog jezika u 9. razredu osnovne škole

Učenici 9. razreda prvi put se susreću s književnim esejom u 7. razredu, zatim ponovno u 8. i 9. razredu. Kod ocjenjivanja imaju poteškoća jer ne znaju što moraju uključiti u književni esej da bi njihov rad bio sadržajno dobro ocjenjen. Kada smo počeli raspravljati o formiranju svrhe učenja i kriteriju uspješnosti učenici su bili opušteniji i smireniji dok su pisali, jer su znali što se konkretno od njih traži.

Tablica 1: Tijek rada

broj školskih sati	sadržaj
1	Pregledali smo SVE SVRHE UČENJA koje smo zapisali tijekom čitanja teksta (prije učenja na daljinu).
2	VRŠNJAČKO UČENJE: učenici su u parovima pripremili sadržaj i ponavljanje 2 SVRHA UČENJA iz bilježnice. Svaki je par potom razredu predstavio svoje sažetke koje smo zapisali na ploču u obliku misaonog obrasca.
1	Zatim sam učenicima pokazala 3 primjera književnih uradaka: odličan, srednje dobar i manjkav. Nakon usporedbe, već su otkrili razlike između sva 3 dokumenta i KRITERIJI IZVOĐENJA su im bili poznati. CILJEVI UN-a, SVRHA UČENJA I KRITERIJI UČINKA Isprintala sam ih zbog vremenskog ograničenja i bolje transparentnosti (primjer na kraju). Prije testa učenici su imali vremena kod kuće za pripremu nakon rekorda i usavršavanje znanja.
1	Procjena znanja prije ocjenjivanja. Nakon testa sami su označili što su već znali i što su još morali naučiti u KRITERIJIMA UČINKA.

KRITERIJI USPJEŠNOSTI ZA PISNO NALOGO: ROMEO IN JULIJA

ZA UČITELJA CILJI IZ učnega načrta	ZA UČENCE NAMEN UČENJA (učim se ...)	ZA UČITELJA IN UČENCE KRITERIJI USPJEŠNOSTI (uspešen bom, ko bom ...)
<p>1. Obnovijo dogajanje (strnjeno).</p> <p>2. Ločujejo glavne in stranske književne osebe ter utemeljijo svoje mnenje; zaznavajo, primerjajo in presoja ravnanje in govorjenje/mišljenje književnih oseb; prepoznavao družbeni položaj književnih oseb; skušajo razumeti tudi psihološke in etične lastnosti književne osebe; prepoznavao motive za ravnanje književnih oseb (namere, misli, čustva ...) in jih primerjajo s svojim pogledom na svet; razumejo socialne motive za ravnanje oseb.</p> <p>3. Oblikujejo domišljjsko predstavo književnega prostora in ugotavljajo, v kateri dogajalni čas je postavljeno dogajanje; dogajalni prostor in čas povezujejo s temo umetnostnega besedila;</p> <p>4. Izluščijo osrednjo idejo (sporočilo) in temo književnega besedila.</p> <p>5. Ločujejo govor dramskih oseb od odrskih navodil (tj. podatkov o prostoru, času, zunanjosti oseb, njihovem načinu govorjenja, ravnanju, čustvovanju ipd.).</p> <p>6. <i>Doživljajo in prepoznavao tragično književno perspektivo.</i></p> <p>SLOVNICA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pravopisna zmožnost v 9. r. 	<p>1. Napišem kratko obnovo z bistvenimi preobrti.</p> <p>2. Ločim glavne in stranske osebe in jih označim.</p> <p>3. Določim kraj in čas dogajanja.</p> <p>4. Napišem, kaj mi delo sporoča.</p> <p>5. Naštejem bistvene značilnosti dramskega besedila.</p> <p>6. <i>Prepoznam, kaj je v delu tragično.</i></p> <p>SLOVNICA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - vejice v podredjih, vrinjenih stavkih, dostavkih, zvalniki - velika začetnica v lastnih imenih - težje zapisljive besede - pravilna raba narekovajev. 	<p>1. Vsaj trikrat prebral priredbo Romea in Julije, nato napisal skraćeno obnovo v največ 10 povedih (zakonitosti obnove).</p> <p>2. Naštejem glavne in stranske osebe. Opišem njihov značaj in ravnanja (npr. kje se pokaže, da je Romeo bojevite narave).</p> <p>3. Določim kraj in čas dogajanja.</p> <p>4. V eni povedi napišem, kaj je glavni moto/sporočilo/bistvo drame.</p> <p>5. Navedem značilnosti: tragični konec, monolog, dialog, didaskalije.</p> <p>6. <i>Navedem s primeri iz besedila, kaj je v drami tragično.</i></p> <p>SLOVNICA:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ponovim vso teorijo pravopisnih pravil (velika začetnica, odvisniki) - rešim učni list s pravopisnimi vajami, ki sledi preverjanju.

Slika 2: Kriteriji uspješnosti za pisani rad: Romeo in Julija

3. Zaključak

Prema istraživanju iz knjige D. Wiliama: *Embedded Formative Assessment*, pozitivni aspekti formativnog praćenja su slijedeći:

- Formativno praćenje donosi dva do tri puta veći napredak u učenju;
- Odgovarajuća povratna informacija udvostručuje brzinu učenja;
- Smanjuje razlike između dječaka i djevojčica te između učenika više ili manje ohrabrujućih sredina;
- Procjena utjecaja na ego izaziva emocionalni odgovor i ima mali utjecaj na trud i postignuće.
- Ocjenjivanje zaustavlja proces učenja i ne pridonosi poboljšanju znanja. Čak ima negativan utjecaj na učenje. [3]

Formativno učenje se pokazalo vrlo uspješnim u našoj školi. U početku su načelo formativnog slijedili samo pojedinci koji su formirali školski projektni tim. Tim je pružio podršku i primjere dobre prakse i preostalom kolektivu. Pozitivni aspekt formativnog praćenja svakako je i to što nastavnik može postupno uvoditi elemente u svoju nastavu (tj. prvo ciljeve učenja, zatim kriterije izvedbe. dokaze...) Najvažnije je da su učenici više motivirani za rad a time i za bolja postignuća.

4. Literatura

- [1.] Brodnik, V. (2017). *Formativno spremljanje in vrednotenje znanja in učenja. Zgodovina v šoli* (letnik 25, številka 1).
- [2.] Sentočnik, S.(2012). *Spremenjeni poudarki pri praksi preverjanja in ocenjevanja – primer avtentičnih preizkusov*. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo
- [3.] Formativno spremljanje. URL: <https://formativno.si/formativno-spremljanje/> (25.04.2022)